

مطالعات زبان و ادبیات

تهران - اسفند ۱۳۹۶

بررسی چند نماد در اشعار اخوان ثالث

دکتر علی آسمند جونقانی^۱، معصومه محمدنژاد^۲، معصومه حکیم عطار^۳

۱- استادیار زبان و ادبیات فارسی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران

۲- باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران (نویسنده مسئول)

masomemohamadnejad@yahoo.com

۳- باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلامشهر، ایران

خلاصه

هدف از نگارش مقاله‌ی حاضر آن است تا ضمن معرفی مکتب ادبی سمبلیسم، به تبیین نمادها و تصاویر سمبلیستی سروده‌های مهدی اخوان ثالث (۱۳۶۹-۱۳۰۷) پردازد. شعر نمادین یا سمبلیک از جریان‌های مهم شعر معاصر و نمادگرایی یکی از مهم‌ترین جریان‌های شعری اخوان ثالث است. به نظر بسیاری از نظریه‌پردازان یکی از عوامل گرایش شاعران معاصر به شعر نمادین تغییر فضای سیاسی و اجتماعی جامعه و استبداد شدید نظام حاکم بر آن است. در شعر اخوان ثالث نماد نشانه‌ای است که بر حسب تشابه معنایی به جای نشانه‌های دیگر از طریق اشاره به چگونگی آن‌ها به کار می‌رود. نماد در شعر اخوان ثالث سبب ایجاد بافتی مبهم و عمیق و تأثیر در مخاطب و خلق معانی شعر و واداشتن خواننده به درنگ در معنا و مفهوم شعر است. از این رو در این مقاله سعی بر آن است که با شرح چند نماد نظیر اشک، کرمانشاه، چراغ، زمستان، پنجره، باران، رنگ، سیب، باده، شهر بی‌تپش، جغد و قاصدک به عامل مهم نمادین شعر پرداخته شود. بخش اول این مقاله به تعریف اجمالی مکتب سمبلیسم می‌پردازد، و بخش دوم، تحلیل برخی اشعار اخوان ثالث بر اساس اصول این مکتب است.

کلمات کلیدی: اخوان ثالث، نماد، سمبل

۱. مقدمه

سمبلیسم یا نمادگرایی مکتبی ادبی - هنری است که در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم در اروپا و آمریکا رواج یافت. این مکتب در حدود سال ۱۸۵۵ م. در فرانسه پایه‌ریزی شد و در سال‌های ۱۸۸۰ تا ۱۸۹۰ به اوج فعالیت خود رسید. برجسته‌ترین فرد این مکتب، ورن (Verlaine) بود که کتاب *شاعران نفرین شده* او زمینه‌های ظهور سمبلیسم را فراهم کرد. گروه سمبلیسم به خاطر رفتارهای افراطی‌شان به گروه منحط شهرت یافتند. از سوی دیگر نویسنده‌ی دیگری به نام ادگار آلن پو (Edgar Allan Poe) در آمریکا موفق به خلق آثاری شد که ترجمه‌ی آنها تأثیر بسزایی در شکل‌گیری مکتب سمبلیسم داشت. این آثار که غالباً به وسیله‌ی بودلر (Bolder) به زبان فرانسوی ترجمه می‌شد، به همراه کتابی از بودلر به نام *گل‌های بدی* دنیای ادبیات را تکان داد. سپس شاعرانی مانند استفان مالارمه (Mallarme) و آرتور رمبو (Rimbaud)